

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศ ในการพัฒนาการศึกษาของประเทศนั้นจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลาย ๆ ด้านด้วยกัน แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดในระบบการศึกษาทุกระบบ และเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาคือ หลักสูตร ดังที่ ทศนีย์ ศุภเมธี (2531) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นแม่บทหรือเป็นแนวทางสำคัญในการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ หลักสูตรเป็นตัวนำและเป็นกรรมวิธีในการที่จะให้เกิดการถ่ายทอดวัฒนธรรม การเสริมสร้างทักษะปลูกฝังเจตคติ ค่านิยม และการเสริมสร้างการเจริญเติบโตให้แก่ผู้เรียนได้พัฒนาไปทุก ๆ ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับสันต์ ธรรมบำรุง (2525) ซึ่งสรุปได้ว่าการให้การศึกษา คือ การพัฒนาผู้เรียนในทุก ๆ ด้านเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปในทิศทางที่สอดคล้องกับความต้องการทางการศึกษาที่กำหนดไว้ และกัญนิภา พรหมณพิทักษ์ (2535) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า การจัดการศึกษาในประเทศใดก็ตามจะไม่สำเร็จลุล่วงไปตามที่กำหนดไว้ ถ้าไม่มีหลักสูตรเป็นโครงการและเป็นแนวทางในการให้การศึกษา ดังนั้น การเตรียมเยาวชนให้พร้อมที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุข จึงเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งที่ผู้มีส่วนในการจัดการศึกษาจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของหลักสูตร

กระทรวงศึกษาธิการ (2525) กำหนดให้การศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับความเป็นพลเมืองดี ซึ่งมีส่วนช่วยเกื้อกูลในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดังจะเห็นได้จากหลักการสำคัญของการประถมศึกษา มี 3 ส่วน คือ ชีวิต สังคม และเอกภาพ เมื่อนำหลักการทั้งสามข้อนี้มารวมกันแล้วสรุปได้ว่า การประถมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อประโยชน์แห่งชีวิตของผู้คนในสังคมที่จะต้องอยู่ร่วมชาติเดียวกัน การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ซึ่งเป็นที่ยอมรับจากนักวิชาการหลายฝ่ายว่าเหมาะสมดีแล้วนั้น ยังมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากในหมู่ผู้จัดทำหลักสูตรและผู้ใช้หลักสูตร ทั้งนี้เพราะผู้ใช้หลักสูตรไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุจุดหมายที่หลักสูตร

กำหนดไว้ เนื่องจากประสบปัญหาต่าง ๆ มากมาย ตัวอย่างผลการวิจัย ดังนี้
 สมปอง ภูวรางกุล (2527) พบว่า ครูมักสอนแบบบรรยายและสาธิต บุคลากร
 มีความรู้ไม่เพียงพอที่จะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้สำนักงาน
 คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529) พบว่า หลักการและจุดมุ่งหมาย
 ของหลักสูตรแม่บทมีความซับซ้อน ยากต่อการที่บุคลากรผู้เกี่ยวข้องจะเข้าใจได้ง่าย
 เนื้อหาวิชามีความยากและไม่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น การจัดส่งเอกสารประกอบ
 หลักสูตรล่าช้า จำนวนไม่เพียงพอ กิจกรรมในแผนการสอน และคู่มือไม่ชัดเจน
 ผู้บริหารและครูบางส่วนขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้หลักสูตร ปัญหาเกี่ยวกับ
 ตัวครู ได้แก่ ครูไม่ศึกษาหลักสูตร ครูไม่เตรียมการสอน ยังยึดตัวครูเป็นศูนย์กลาง
 ไม่สอนเน้นกระบวนการกลุ่ม การนิเทศยังไม่ทั่วถึงและไม่สม่ำเสมอ สื่อการเรียน
 การสอนไม่เพียงพอ ขาดสถานที่เก็บรวบรวมและขาดผู้ดูแล จำนวนนักเรียนใน
 ชั้นเรียนมีมากเกินไป ไม่สามารถแบ่งกลุ่มนักเรียนทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ได้ ส่วน
 วาสนา ณ นคร (2532) พบว่า ครูต้องสอนวิชาที่ตนเองไม่ถนัด และขาดแหล่ง
 ข้อมูลเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีสอน เป็นต้น ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ทำการ
 ปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มาเป็น หลักสูตรประถมศึกษา
 พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เพื่อเปลี่ยนแปลงหลักการ
 ความมุ่งหมาย แนวนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษา เพื่อให้การศึกษา
 เป็นกระบวนการมากกว่าเนื้อหา ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการ
 การดำเนินชีวิตประจำวันได้ ซึ่งหลักสูตรประถมศึกษาฉบับปรับปรุงนี้ได้ประกาศใช้
 ปีละ 1 ชั้นเรียนโดยเริ่มในปีการศึกษา 2534 และจะขยายครบถึงชั้นประถมศึกษา
 ปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2539

เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบหลักสูตรซึ่งมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ความ
 มุ่งหมาย เนื้อหา การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตร จะเห็นได้ว่า
 การประเมินหลักสูตรจัดเป็นองค์ประกอบหนึ่ง ซึ่งวิชัย วงษ์ใหญ่ (2523) ได้กล่าว
 ไว้ว่า การประเมินหลักสูตรจะทำให้ทราบถึงปัญหา และแนวทางในการปรับปรุง
 หลักสูตรให้ชัดเจนขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรให้ดีขึ้นและเหมาะสมต่อไป
 เพราะการประเมินหลักสูตรเป็นการพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตร โดยให้ผล
 จากการวัดในแง่มุมต่าง ๆ ของสิ่งที่ประเมินเพื่อนำมาพิจารณาสรุปร่วมกันว่าจะให้
 คุณค่าของหลักสูตรที่พัฒนานั้นว่า มีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ หรือต้อง
 ปรับปรุงแก้ไข ดังนั้น การประเมินหลักสูตรแต่ละหลักสูตรจะต้องมีการดำเนินการ
 อยู่เสมอหรือเป็นระยะ เพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญที่ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบคุณค่าและ

แนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรนั้น ๆ ให้มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมที่สุด ซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จของหลักสูตร อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการศึกษาด้วย

หลักสูตรวิชาภาษาไทย เป็นหลักสูตรหนึ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ดังที่ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้ระบุความสำคัญของภาษาไทยว่าภาษาไทยมีความสำคัญทั้งในฐานะที่เป็นภาษาประจำชาติ เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร และเป็นมรดกทางวัฒนธรรม การเรียนการสอนภาษาไทยควรมุ่งให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางภาษาทั้งในด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียนตามควรแก่วัย เห็นคุณค่าของภาษา สามารถใช้เป็นเครื่องมือสื่อความคิดเห็น ความเข้าใจ รักการอ่าน แสวงหาความรู้ และมีเหตุผล ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้นำความรู้และประสบการณ์ไปใช้เป็นพื้นฐานในการเรียน กลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ ยังกำหนดให้วิชาภาษาไทยเป็นวิชาบังคับในการจัดการศึกษาทุกระดับอีกด้วย

หลักสูตรวิชาภาษาไทย พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้นำมาดำเนินการใช้ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในปี พ.ศ. 2536 ดังนั้น ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการติดตามประเมินหลักสูตรที่ประกาศใช้ไปแล้วว่า สามารถนำไปใช้ได้ดีเพียงใด ผลที่ได้จากการใช้หลักสูตรเป็นอย่างไร ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นครูประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครจึงมีความสนใจทำการศึกษาประเมินหลักสูตรวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งในจังหวัดกรุงเทพมหานครยังไม่มีผู้ใดได้ทำการประเมินหลักสูตรดังกล่าว และในการประเมินหลักสูตรครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบจำลองชิป (CIPP Model) เนื่องจากเป็นรูปแบบการประเมินหลักสูตรทั้งระบบ ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่ ด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต เพื่อทำให้ทราบว่าส่วนใดของหลักสูตรใช้ได้ ส่วนใดบกพร่องต้องแก้ไข เพื่อที่จะปรับปรุงแก้ไขได้ตรงจุด ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเป็นแนวทางในการนำไปใช้ปรับปรุง หาแนวทางแก้ไข และพัฒนาหลักสูตรวิชาภาษาไทยฉบับปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการประถมศึกษาบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร และนโยบายของการจัดการศึกษาชาติต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินหลักสูตรวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยที่ทำการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งผ่านการเรียนหลักสูตรวิชาภาษาไทยในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2537 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เท่านั้น

2) รูปแบบการประเมินที่ใช้ในการวิจัย คือแบบจำลองชิป (CIPP Model) ซึ่งครอบคลุมด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ด้านบริบท ประกอบด้วย จุดประสงค์ โครงสร้าง เนื้อหาวิชา
- ด้านปัจจัยเบื้องต้น ประกอบด้วย บุคลากร เอกสารประกอบหลักสูตร สื่อการสอน และสถานที่เรียน
- ด้านกระบวนการ ประกอบด้วย กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล
- ด้านผลผลิต ประกอบด้วย คุณลักษณะของนักเรียนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

1) หลักสูตร หมายถึง หลักสูตรวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นข้อกำหนดอันประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง แนวทาง เนื้อหา วัสดุอุปกรณ์ การจัดกิจกรรม การเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล

2) การประเมินหลักสูตร หมายถึง กระบวนการศึกษาเพื่อหาสารสนเทศเกี่ยวกับหลักสูตร และผลการใช้หลักสูตร เพื่อประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตรอย่างมีระบบ ในการวิจัยครั้งนี้อาศัยกรอบแนวคิดของแบบจำลองชิป (CIPP Model) โดยประกอบด้วยการประเมิน 4 ด้าน ดังนี้

การประเมินบริบท คือ การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียน เกี่ยวกับจุดประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร

การประเมินปัจจัยเบื้องต้น คือ การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียน เกี่ยวกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เอกสารประกอบหลักสูตร สื่อการสอน และสถานที่เรียน

การประเมินกระบวนการ คือ การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียน เกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล

การประเมินผลผลิต คือ การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียนเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3) ผลการประเมิน หมายถึง ระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน โดยอาศัยมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และค่าร้อยละของความคิดเห็นของนักเรียน

4) โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด กรุงเทพมหานคร

5) ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้ที่รับคำสั่งแต่งตั้งให้รักษาการในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน ในกรณีที่ผู้บริหารไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

6) ครูผู้สอน หมายถึง ครูที่ปฏิบัติหน้าที่สอนวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2537

7) นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาแล้ว เรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2538 ซึ่งเคยผ่านการเรียนหลักสูตรวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในปีการศึกษา 2537 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มาแล้ว

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้ทราบความคิดเห็น ปัญหา และข้อเสนอแนะต่างๆ เกี่ยวกับหลักสูตรวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ซึ่งจะ เป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนและพัฒนาหลักสูตรวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น